

KAZNENA DJELA ZLOUPORABE DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

SAŽETAK: U radu se daje prikaz kaznenih djela zlorporabe droga u Republici Hrvatskoj, a uz pojedine institute se navode stajališta pravne teorije i sudske prakse. Kao kaznenopravni odgovor na zlorporabu droga zakonodavac je propisao kaznena djela: neovlaštena proizvodnja i promet drogama te omogućavanje trošenja droga. Uz osnovna kaznena djela propisani su i kvalificirani oblici tih djela, za koje su propisane strože kazne zatvora. Kao obligatorno propisano je oduzimanje droge, stvari za njihovu pripremu, kao i sredstava za njihovu proizvodnju ili trošenje. Počinitelji kaznenih djela zlorporabe droge mogu se osloboditi kazne ako su bitno doprinijeli otkrivanju takvog kaznenog djela. Prijedlog autora je da se posjedovanje droge za osobne potrebe, koje je sadašnjim zakonom propisano kao prekršaj, propiše kao kazneno djelo ukoliko počinitelj nakon više osuda u prekršajnom postupku ponovno bude zatečen u takvom posjedu, a da se proizvodnja i prerada droge za osobne potrebe, koji su sada propisani kao kazneno djelo, propiše kao prekršaj.

KLJUČNE RIJEČI: posjed droge, proizvodnja droge, promet drogama, trošenje droga, zlorporaba droga

1. Uvod

Ljudi od davnina poznaju i koriste drogu. Jedna od glavnih razlika između uporabe droga u drevnim plemenskim društvima i modernom društvu jeste društveni status uporabe droga – od društvene prihvaćenosti i odobravanja, u prvim, do neodobravanja i sankcioniranja u drugom (Pavičević i Ilijić, 2020: 48).

Droga je tvar koja je obuhvaćena Jedinstvenom konvencijom Ujedinjenih naroda o opojnim drogama iz 1961., kako je izmijenjena Protokolom iz 1972., ili Konvencijom Ujedinjenih naroda o psihotropnim tvarima iz 1971. i svaka tvar prirodnog ili umjetnoga podrijetla, uključivši psihotropne stvari uvrštene u Popis droga, psihotropnih stvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga. Tvar koja se može uporabiti za izradu droge i nove psihoaktivne stvari jest svaka prirodna ili umjetna tvar koja se može uporabiti u izradi droge i nove psihoaktivne stvari, uvrštena u Popis droga, psihotropnih stvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga¹ (čl. 2. st. 1. toč. 1.-2. Zakona o suzbijanju zlorporabe droga, dalje: ZSZD, NN, broj 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19). Tehnološkim napretkom, otvorena je mogućnost izdvajanja psihoaktivnih sastojaka iz osnovnih, izvornih prirodnih droga, koji postaju puno jači, ali samim time opasniji i pogibelniji za krajnje korisnike. Naime, počinju se u velikom broju pojavljivati droge, što je i danas prisutan trend, koje su sada u velikom broju sintetskog

¹ Popis droga, psihotropnih stvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga te stvari koje se mogu uporabiti za izradu droga, Narodne novine - dalje: NN, 13/19, 134/21.

podrijetla. Takvi kemijski produkti često puno jače djeluju i utječu na mentalne funkcije i individualno ponašanje, uzrokujući funkcionalne ili patološke promjene središnjeg živčanog sustava. Različitost učinaka, dinamika konzumacije, tip i jačina droge značajno će utjecati i na vremenski period stvaranja ovisnosti, a samim time postaje značajan prediktor za ulazak u zonu društveno neprihvatljivog, kažnjivog, odnosno kriminalnog ponašanja konzumenta (Markus Klarić, M. i Klarić, D., 2020: 1174).

Posjed, proizvodnja, prerada i stavljanje u promet opojnih droga su monopol države, a ograničeni su na količine potrebne u medicinske², veterinarske, znanstvenoistraživačke i nastavne svrhe (čl. 3. st. 1. ZSZD-a). Najviše lijekova na bazi droge izdano je za: bolesti ovisnosti, maligne bolesti i epilepsiju (Ćosić, 2001: 59-64), droga GHB (gama- hidrosibutirat) se koristi za liječenje narkolepsije s katapleksijom u odraslih bolesnika te kao pomoćni lijek u kontroli sindroma odvikavanja od alkohola (Marinelli i Beck, 2020:19-26), ovisnici o opijatima se liječe zamjenskom terapijom opioidnim agonistima (Tiljak H., Neralić, Cerovečki, Kastelic, Ožvačić Adžić, i Tiljak, A., 2012: 295-301), dok se marihuana upotrebljava u ublažavanju tegoba kod određenih bolesti, a istražuju se i mogućnosti za njezinu širu uporabu u liječenju (Markus Klarić i Brborović, 2020: 137-151.; Varga, I., Varga, D. i Antunović, 2021: 104-111). Djelatnosti koje izlaze iz zakonskih okvira sankcionirane su kao kaznena djela i prekršaji, čiji je cilj prvenstveno zaštita zdravlja ljudi.

Zloupotreba droga se u stručnoj literaturi definira kao prekomjerna uporaba psihoaktivnih tvari u neterapijske svrhe, a koja će u određenom opsegu konzumacije dovesti do psihičke, fizičke i socijalne štete (Definis-Gojanović, 2011: 399), dok je zakonodavac definira kao uzgoj biljke za dobivanje droge, posjedovanje sredstava za izradu te posjedovanje i promet droge i tvari koja se može uporabiti za izradu droge protivno zakonu (čl. 2. st. 1. toč. 17. ZSZD-a). Zloupotreba droga je jedan od najvećih problema suvremenog društva. Raširenost konzumiranja, a time i proizvodnje te stavljanja u promet droga, s obzirom na stupanj ugrožavanja zdravlja ljudi i svekolike posljedice na zajednicu u cjelini, iziskuje uz medicinske mjere i mjere prevencije (edukaciju o štetnosti zloupotrebe droga), poduzimanje i kaznenih mjera. Među najteže posljedice zloupotrebe droge za svako društvo, uz zdravstvene probleme i

² Lijekovi koji sadrže opojne droge i psihotropne tvari propisuju se samo ako su prijeko potrebni i ako su u uporabi na osnovi Zakona o lijekovima. Recept se izdaje u dva primjerka, s oznakom kopije na drugom primjerku i naznakom rednog broja evidencijske knjige o izdanom receptu. Doktor koji je propisao lijek obavezan je voditi posebnu knjigu evidencije o opojnim drogama i psihotropnim tvarima propisanim na recept (čl. 13. Pravilnika o načinu propisivanja i izdavanju lijekova na recept, NN 17/09, 46/09, 4/10, 110/10, 131/10, 1/11, 16/11, 52/11, 129/13, 146/13, 45/14, 17/15, 113/16, 129/17, 89/20).

ekonomske štete, svakako se ubraja kriminal i kriminalno ponašanje koje se vezuje uz ilegalne droge (Šarić, Sakoman i Zdunić, 2002: 354).

Posjedovanje droge za osobnu uporabu zakonodavac je propisao kao prekršaj, za koji je zapriječena novčana kazna od 5000,00 do 20000,00 kuna ili kazna zatvora do 90 dana (čl. 54. st. 1. t. 1. i st. 3. ZSZD-a). Za slučaj opetovanog posjedovanja droge za osobnu uporabu, nakon što je u određenom razdoblju počinitelj više puta osuđen za prekršaj, što ukazuje da prekršajne sankcije nemaju odgovarajući odvraćajući učinak, trebalo bi takvo posjedovanje droge propisati kao kazneno djelo.

Kao kaznenopravni odgovor na zlouporabu droga zakonodavac propisuje dva kaznena djela: neovlaštena proizvodnja i promet drogama (čl. 190. Kaznenog zakona, dalje: KZ, NN, broj: 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 191/17, 118/18, 126/19, 84/21) i omogućavanje trošenja droga (čl. 191. KZ-a), koja su uvrštena u glavu XIX. KZ-a, čiji zaštitni objekt je zdravlje ljudi.³

Na potrebu analiziranja problema kaznenih djela zlouporabe droga ukazuju i statistički podaci: u 2019. godini na liječenje je došlo 6858 osoba, od čega je 5338 uzimalo opijate (77,8%), a druga psihoaktivna sredstva je uzimalo 1520 osoba (22,2%) – Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2019. godini, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 2020.,

https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/10/Ovisni_2019-1.pdf. Policija je u 2021. evidentirala manje kaznenih djela iz čl. 190. i 191. KZ-a, ali je zaplijenila znatno veću količinu svih vrsta droge izuzev marihuane – Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2021. godini, MUP RH, Zagreb, travanj 2022.,

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/Statisticki_pregled_2021_Web.pdf, str. 61.-62., tako da su evidentni kontinuirana društvena ugroza i kriminalna aktivnost povezana sa zlouporabom droga.

Tablica 1. Struktura kaznenih djela zlouporabe droga

Kaznena djela	Prijavljena kaznena djela			Razriješena kaznena djela		
	Broj djela		Trend u %	Broj djela		Trend u %
	2020.	2021.		2020.	2021.	
Neovlaštena proizvodnja i promet drogama	2.285	1.994	-12,7	2.278	1.988	-12,7
Omogućavanje trošenja droga	351	330	-6,0	352	330	-6,3

³ Određene sličnosti s navedenim kaznenim djelima, s obzirom na način počinjenja djela, svojstva zabranjene tvari i zaštitni objekt, ima kazneno djelo neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu, koje je novelom uvršteno u zakon (čl. 191. a KZ-a).

Tablica 2. Zapljenjena najčešćih droga prema vrstama droga⁴

Vrsta droga	Količina zaplijenjene droge		
	2020.	2021.	Trend u %
Heroin (g)	12.821,20	256.072,14	+1897,3
Hašiš (g)	2.647,75	3.528,85	+33,3
Marihuana (g)	1.683.059,91	1.190.165,91	-29,3
Cannabis sativa	6.190	14.776	+138,7
Kokain (g)	60.049,89	745.036,52	+1140,7
Amfetamini (g)	45.677,11	110.095,48	+141,00
Metadoni (tb.)	593	1.985	+234,7
Ecstasy (g)	3.646,67	7.137,02	+95,7
LSD (doza)	469	952	+103,0

2. Neovlaštena proizvodnja i promet drogama

Tko neovlašteno proizvede ili preradi tvari koje su propisom proglašene drogom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina (čl. 190. st. 1. KZ-a). Nije odlučno da li počinitelj drogu proizvodi za sebe ili drugoga niti je potrebno da počinitelj drogu proizvodi u većoj količini ili za prodaju, pa se djelo može počinuti i uzgojem jedne stabljike indijske konoplje.⁵ Proizvodnjom droge stvara se nova količina zabranjene tvari štetne za zdravlje ljudi pa je povećana društvena opasnost počinitelja i djela u odnosu na posjedovanje droge za osobnu uporabu. Proizvodnja droge predstavlja njeno stvaranje iz određene materije, odnosno sirovine, koja može biti prirodnog ili sintetičkog porijekla, ili kombiniranog prirodno-sintetičkog porijekla. Bitno je da ta supstanca sama po sebi nema svojstva droge. Prerada opojne droge obuhvata daljnju doradu materije odnosno sirovine koja već ima svojstvo droge, ali se to svojstvo procesom prerade pojačava, odnosno modificira. U tom slučaju supstanca koja predstavlja drogu dobiva drugi oblik, odnosno agregatno stanje, kada se, npr. od droge koja je

⁴ Evidentirane vrste i količine zaplijenjene droge prije vještačenja u Centru za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“. Brojčani podaci o vrsti i količini zaplijenjene droge prije i poslije vještačenja mogu se razlikovati.

⁵ „Nije u pravu opt. P. kada tvrdi da se u pogledu kaznenog djela (...) radi o beznačajnom djelu. Naime, kada je u stanu ovog optuženika uz zapakiranu drogu koja je bila namijenjena za prodaju pronađeno i 18 stabljika indijske konoplje te posebna oprema koja pospješuje uzgoj droge i tri digitalne vage, te činjenicu da su počinitelji P. i M. već osuđivani zbog kaznenih djela zlouporabe opojnih droga, ovom kaznenom djelu daju daleko veći značaj i čine ga opibelnijim, tako da nema govora da je takvo djelo beznačajno i stoga sud prvog stupnja nije na optuženikovu štetu povrijedio kazneni zakon.“ VSRH, I Kž 208/14-16 od 04. lipnja 2014., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr> (sva sudska praksa u ovom radu preuzeta je sa navedenog portala Vrhovnog suda Republike Hrvatske)

u obliku praška prave tablete ili se od droge u tečnom stanju dobiva droga u čvrstom stanju. Opojna droga može se prerađivati i na drugi način, kada se odgovarajućim prerađivačkim postupkom i primjenom određenih tehnologija, osiguravaju modificirana svojstva prvobitne droge (Škulić, 2003: 146-147). Djelo se čini s namjerom, zahtjeva se postojanje svijesti o neovlaštenosti radnji počinjenja i svijest da je objekt radnje droga. Bitno je da se radnja proizvodnje ili prerade droge ne poduzima s ciljem neovlaštene prodaje ili drugačijeg stavljanja u promet. Kazneno djelo je dovršeno kada se dobije droga.

Zakonodavac bi trebao na jednaki način riješiti posjedovanje droge za osobne potrebe, koje je propisano kao prekršaj te proizvodnju ili preradu droge za osobne potrebe, koje je propisano kao kazneno djelo, odnosno proizvodnju ili preradu droge za osobne potrebe bi također trebalo kvalificirati kao prekršaj jer ono nije društveno opasnije od posjedovanje droge koja je za osobne potrebe kupljena od druge osobe. Dapače, posjedovanje droge za osobne potrebe je na određeni način društveno opasnije jer je u tom slučaju u ostvarenju djela uključena i kriminalna aktivnost prodavatelja droge, koji za tu aktivnost stječe i protupravnu imovinsku korist.

Tko proizvede, preradi, prenese, izveze ili uveze, nabavi ili posjeduje tvari koje su propisom proglašene drogom, a koje su namijenjene neovlaštenoj prodaji ili stavljanju na drugi način u promet ili ih neovlašteno ponudi na prodaju⁶, proda ili posreduje u prodaji ili kupnji⁷ ili na drugi način neovlašteno stavi u promet, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina (čl. 190. st. 2. KZ-a). Ako bi ista osoba izvršila više radnji izvršenja, npr. nakon što neovlašteno proizvede, neovlašteno ih prenosi radi prodaje, zatim ih nudi na prodaju i na kraju ih neovlašteno proda, ona bi izvršila samo jedno kazneno djelo neovlaštena proizvodnja i promet drogama, dok bi se činjenica da je učinjeno više radnji izvršenja mogla uzeti u obzir kao otežavajuća okolnost prilikom odmjerenja kazne. U tom slučaju, riječ je o prividnom stjecaju

⁶ „Optuženik prigovara i činjeničnim utvrđenjima, odnosno zaključku o njegovoj kaznenoj odgovornosti. Smatra da je „upućivanje na osobu“ koja bi ga „eventualno spojila“ s prodavateljem droge „nije ništa drugo nego tzv. ovisnička solidarnost“ te da to „nije posredovanje u prodaji jer isti nije niti u kontaktu sa prodavateljem droge“, a osim toga da nije utvrđen niti motiv. No, raščlamba žalitelja je pogrešna. Radnja optuženog J. R. kojom upućuje prikrivenog istražitelja na optuženog I. A., a radi nalaženja prodavatelja droge za prikrivenog istražitelja sadrži sve bitne sastavnice posredovanja u neovlaštenoj prodaji. Optuženi J. R. zna da se radi o neovlaštenoj prodaji droge i upućuje prikrivenog istražitelja na osobu koja mu može nabaviti drogu pa se kupoprodaja ostvari. Okolnost što prodaju nije obavio optuženi I. A. koji je također posredovao kao i okolnost motiva postupanja optuženog J. R. nisu odlučne sastavnice za postojanje posredovanja za koje je optuženi J. R. pravilno proglašen krivim.“ VSRH, I Kž 530/13-6 od 15. rujna 2015.

⁷ „Teza obrane da je optuženik nabavljao opojnu drogu isključivo za sebe, a ne i za daljnju prodaju, u suprotnosti je s ukupnom količinom predmetne opojne droge, posebno kada se cijeni da su sve kriminalne radnje poduzete u periodu od svega dva tjedna pa te količine svakako premašuju osobne potrebe optuženika. S obzirom da je optuženik bio nezaposlen i otac sedmero mlt. djece, a u inkriminiranom periodu (prva polovica travnja 2011.) još nije raspolagao sredstvima od naknade štete, kako pravilno uočava prvostupanjski sud, to je očito da je dio kupljene droge nudio radi daljnje prodaje, čime je počinio predmetno kazneno djelo neovisno o tome da li je do kupoprodaje stvarno došlo.“ VSRH, I Kž 247/14-4 od 15. listopada 2015.

kaznenih djela po načelu alternativiteta (Delibašić, 2014: 79). Kazna je znatno viša nego za proizvodnju ili preradu droge koja nije namijenjena prodaji. Katalog radnji počinjenja djela je proširen sukladno čl. 3. st. 1. Konvencije o nezakonitom prometu narkotičkim drogama i psihotropnim supstancama (1988.). Posjedovanje jest faktična vlast nad drogom, biljkom ili tvari koja se može uporabiti za izradu droge (čl. 2. st. 1. toč. 6., 7. i 9. ZSZD-a). Primarni dokazi kojima je moguće utvrditi postojanje namjere prodaje posjedovane droge su personalni (optuženikov iskaz). Međutim, ako priznanja (koje bi bilo u skladu s ostalim pribavljenim dokazima) nema, postojanje te namjere može se ocijeniti ponajprije na temelju količine pronađene droge, načina njezinog pakiranja, pronalaska tvari i predmeta koji se koriste za miješanje droge te pripremanje jednokratnih doza kao i okolnosti pod kojima je počinitelj zatečen s drogom (Tripalo, 2003: 565).⁸ Prenošenjem opojne droge ne smatra se njezino premještanje s jednog mjesta na drugo, a da osoba zadrži posjed droge, već se radi o prenošenju droge od jedne osobe do neke druge osobe. Ako bi netko čuvao tuđu drogu za koju zna da ju vlasnik od kojega ju je dobio na čuvanje namjerava prodavati, odgovarao bi kao pomagatelj za kazneno djelo iz članka 190. st. 2. KZ-a u vezi s čl. 38. KZ-a, a vlasnik droge koji ju je dao drugome na čuvanje odgovara za počinjenje kaznenog djela iz članka 190. st. 2. KZ-a.⁹ Pod stavljanje na drugi način u promet droge spadaju slučajevi razmjene droge za drugu robu,

⁸ „(...) upravo posjedovanje većih količina različitih vrsta droga, posjedovanje vage za precizno mjerenje i punila, uz izostanak prihoda počinitelja, su upravo tipične okolnosti koje ukazuju da takvi počinitelji drogu drže radi daljnje prodaje (dilanja), a ne za svoje potrebe.“ VSRH, I Kž 13/2021-4 od 17. ožujka 2021.; „Žalba parcijalno pa time i netočno interpretira rezultate dokaznog postupka i pri tome propušta cijeliti da optuženik prihodima koje je istakao u obrani od 24. siječnja 2007. (list 236 spisa) nije mogao udovoljavati onakvoj ovisnosti o kojoj je govorio na raspravi. Naime, isti je naveo da je dvije godine prije događaja koji je predmet ovog postupka počeo konzumirati opojnu drogu kokain i da dnevno konzumira goleme količine te tvari za koju je općepoznato da na tržištu ima vrlo visoku cijenu. Kod takvog stanja stvari, prvostupanjski sud je pravilno zaključio da je dio pronađene droge koja je plaćena 3.000,00 Eura (oko 22.500,00 kn) bio namijenjen za osobnu uporabu, a dio za daljnju prodaju, a na taj zaključak nije od utjecaja daljnji žalbeni navod branitelja da na to ne upućuju materijalni dokazi kao što su način pakiranja i činjenica da kod optuženika nisu pronađeni predmeti poput precizne vage (...).“ VSRH, I Kž 6/2014 od 09. listopada 2018.; „Slijedom navedenog, a imajući u vidu da kod maloljetnika nisu pronađeni nikakvi predmeti karakteristični za preprodaju opojne droge (vaga za precizno mjerenje, pvc vrećice i sl.) niti je otkriven bilo koji kupac ili kontakt s potencijalnim kupcem opojne droge marihuane, a radi se o relativno maloj količini te droge koju je maloljetnik dragovoljno izručio (20,45 g i jedan „joint“), to prvostupanjski sud osnovano cijeni da, bez obzira na obranu maloljetnika pred državnim odvjetnikom koju je kasnije izmijenio, ostaje dvojbeno da bi on, osim za vlastite potrebe kako se navodi u činjeničnom opisu kaznenog djela, nabavljao opojnu drogu marihuanu i radi daljnje prodaje, zbog čega ga, primjenom načela „in dubio pro reo“, treba osloboditi od optužbe.“ VSRH, I Kž 304/15-4 od 10. prosinca 2015.

⁹ „Kada je žalitelj od opt. E. D. primio i u svome podrumu sakrio i čuvao 10.814,60 grama opojne droge marihuane, za što mu je ovaj obećao 500 DEM, ostvario je sve bitne elemente kaznenog djela za koje je osuđen jer je s namjerom pomagao drugom da neovlašteno radi prodaje posjeduje tvari koje su propisom proglašene opojnim drogama. Pomaganje je namjerno pružanje pomoći izvršitelju djela koje je on počinio, a opt. E. je drogu marihuanu držao radi prodaje, pa o neuspjelom pomaganju ne može biti ni govora. Jednako tako neutemeljeno žalitelj navodi da su pomagateljske radnje ostale neiskorištene što nije konkretni slučaj (...). Za kazneno djelo zlouporabe opojnih droga i pomaganja kod ovog kaznenog djela konstrukcija o neiskorištenosti pomagačkih radnji ne može se primijeniti, pa je u tome dijelu žalbeni prigovor u potpunosti neosnovan.“ VSRH, I Kž 602/02 od 22. listopada 2002.

predaja droge osobi s tim da je poslije vrati u istovrsnoj količini, kao i poklon droge s namjerom kasnijeg pridobivanja kupaca. Stvar koju predaje druga ugovorna strana može biti pokretna ili nepokretna, može biti neka druga vrsta droge, ili droga iste vrste ali različitog porijekla, odnosno kvalitete. Prilikom razmjene droge za nepokretnu stvar bilo bi neophodno sklopiti i fiktivni ugovor o prijenosu vlasništva na nepokretnoj stvari, kada bi se, po pravilu, sklapao ugovor o kupoprodaji ili darivanju nepokretne stvari, s obzirom na to da se u ugovoru o razmjeni ne bi mogla navesti droga i takav ugovor ovjeriti pred javnim bilježnikom, što je uvjet za prijenos vlasništva na nekretnini (Delibašić, 2010: 87). Uvoz ili izvoz je unošenje ili iznošenje droge u Republiku Hrvatsku. Promet jest svaki način stavljanja u promet droge, biljke, dijela biljke ili tvari koja se može uporabiti za izradu droge: uvoz, izvoz, provoz, prijevoz, kupnja, prodaja, zamjena, izdavanje na recept, skladištenje i slično (čl. 2. st. 1. toč. 10. ZSZD-a). Pri prodaji je za postojanje djela dovoljan i samo jedan takav čin.¹⁰ Prodaja je dovršena sklapanjem ugovora o prodaji, a nije potrebno i da je droga predana kupcu. Nije neophodno da je za drogu dobiven novac, djelo postoji i u slučaju razmjene za drugu robu, darovanja radi pridobivanja određene osobe kao kasnijeg kupca (Pavlović, 2012: 386).

Tko ponudi na prodaju, proda ili posreduje u prodaji stvari koje su propisom proglašene drogom osobi s težim duševnim smetnjama, ili djetetu, ili to učini u školi ili na drugom mjestu koje služi obrazovanju, odgoju, sportskoj ili društvenoj aktivnosti djece ili u njegovoj neposrednoj blizini ili u kaznenoj ustanovi, ili tko za počinjenje ovog djela iskoristi dijete, ili ako to učini službena osoba u obavljanju službe ili odgovorna osoba u obavljanju javne ovlasti, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina (čl. 190. st. 3. KZ-a). Sukladno čl. 3. st. 5. Konvencije o nezakonitom prometu narkotičkim drogama i psihotropnim supstancama propisan je niz kvalifikatornih okolnosti koje ovo djelo čine težim, što opravdava strožu sankciju.

Tko organizira mrežu preprodavatelja ili posrednika radi počinjenja kaznenog djela iz st. 2. i 3. čl. 190. KZ-a, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje tri godine (čl. 190. st. 4. KZ-a). Organizatori mreže preprodavatelja se strože kažnjavaju, a može im se izreći i kazna dugotrajnog zatvora ako je djelo počinjeno u sastavu zločinačkog udruženja (čl. 329. st. 1. toč. 6. KZ-a). Organiziranje mreže sastoji se od neovlaštena angažiranja više osoba u korist i pod

¹⁰ „Stoga nema nikakve dvojbe da se radilo o prodaji droge marihuane i hašiša, a pitanje koliko je puta droga prodavana kupcima nije bitno s aspekta dokazanosti kaznenih djela već samo s aspekta stupnja krivnje počinitelja i odluke o oduzimanju imovinske koristi.“ VSRH, I Kž 658/14-7 od 20. svibnja 2015.

kontrolom osobe koja organizira preprodaju ili posredovanje u prodaji droge.¹¹ Djelo je dovršeno kad je stvorena mreža posrednika ili preprodavatelja.

Tko kaznenim djelom iz stavka 2., 3. i 4. čl. 190. KZ-a prouzroči znatno oštećenje zdravlja većeg broja ljudi ili smrt osobe kojoj je prodao tvar koja je propisom proglašena drogom ili je posredovao u njezinoj prodaji, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina (čl. 190. st. 5. KZ-a). Teža posljedica ovog djela obuhvaćena je počiniteljevim nehajem (čl. 27. st. 2. KZ-a).

Tko napravi, nabavi, prenese, izveze ili uveze ili posjeduje opremu, materijal ili tvari koje se mogu uporabiti za izradu tvari koje su propisom proglašene drogom, za koje zna da su namijenjeni njihovoj neovlaštenoj proizvodnji, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina (čl. 190. st. 6. KZ-a).¹² Sukladno čl. 3. st. 1. (a) iv. Konvencije o nezakonitom prometu narkotičkim drogama i psihotropnim supstancama počinitelj mora znati da su oprema, materijal i tvari namijenjeni izradi droge. Ovime se inkriminiraju pripremne radnje za proizvodnju ili preradu droga. Ukoliko su oprema i materijal uporabljeni za proizvodnju droge, zbog prividnog stjecaja, radit će samo o jednom kaznenom djelu iz čl. 190. KZ-a.

Proizvodnjom droge smatra se i neovlašteni uzgoj biljke ili gljive iz koje se može dobiti droga (čl. 190. st. 7. KZ-a). U toksikologiji su poznati halucinogeni iz biljnog materijala: halucinogeni alkaloid koji se dobiva iz meksičkog *peyote* kaktusa *Lophophora williamsii*, psihoaktivni spojevi psilocin i psilocibin-hidroksidimetiltriptamin sadržani u psilocibinskim gljivama *Psilocybe Mexicana* i indolni alkaloid kojeg sadrži biljka *Tabernanthe iboga* koja se uzgaja u Africi, Južnoj Americi i Australiji (Sutlović, 2011: 77-78).

Tvari koje su propisom proglašene drogom, tvari koje se mogu uporabiti za njihovu izradu, biljke, gljive ili dijelovi biljaka ili gljiva iz kojih se mogu dobiti tvari koje su propisom

¹¹ „Naime, iz činjeničnog opisa koji se žalitelju J. S. stavlja na teret ne proizlazi tvrdnja da bi opt. T. M. novac dobiven prodajom marihuane predavala žalitelju, nego mu se stavlja na teret da je u cilju preprodaje opojne droge marihuane, koju je nabavljao u većim količinama, dogovorio ponaosob sa T. M., M. P. i S. K. da mu nalaze kupce i višekratno prodaju nabavljanu marihuanu, a prodajom dobiveni novac mu predaju, pa kada bi ovi telefonskim kontaktima s potencijalnim kupcima ostvarili dogovor o količini, cijeni, mjestu i vremenu isporuke droge, predavali im radi prodaje dogovorenu količinu ili bi prodaju izvršio sam, pa je tako u navedenom u razdoblju u 53 navrata putem imenovanih, a u 57 navrata osobno neovlašteno prodao drogu marihuanu različitim osobama. Stoga i nije odlučna činjenica da li su svaki od navedenih posrednika, baš svaki puta i za svaku količinu prodane droge, novac predali opt. J. S. Bit je u tome da su oni posredovali u prodaji opojne droge, koju je u većim količinama nabavio žalitelj J. S., što se odnosi i na opt. T. M., s kojom je žalitelj živio u izvanbračnoj zajednici, a kako je nedvojbeno da je droga pripadala opt. J. S. i kako je nedvojbeno da je T. M. osobno predavala njegovu drogu, ali i dovela mu kupce, (što će kasnije biti obrazloženo), nedvojbeno je utvrđeno da su svi suoptuženici, dakle T. M., M. P. i S. K. posredovali u prodaji marihuane za žalitelja.“ VSRH, I Kž 526/14-6 od 21. travnja 2016.

¹² „Međutim, u pravu je opt. M. kada tvrdi da je kazneno djelo nabavljanja i posjedovanja opreme i materijala koji su namijenjeni za neovlaštenu proizvodnju droga iz čl. 190. st. 6. KZ/11 u konkretnom slučaju samo pripremna nekažnjiva radnja koja po prirodi stvari prethodi počinjenju kaznenog djela proizvodnje droge te se stoga radi samo o jednom kaznenom djelu (...).“ VSRH, I Kž 208/14-16 od 04. lipnja 2014.

proglašene drogom, sredstva za njihovu proizvodnju ili preradu, sredstva prijevoza preuređena za skrivanje tih tvari i sredstva za njihovo trošenje će se oduzeti (čl. 190. st. 8. KZ-a).

Počinitelja kaznenog djela iz čl. 190. st. 1., 2., 3., 4. i 6. KZ-a, koji je dobrovoljno bitno pridonio otkrivanju tog djela, sud može osloboditi kazne (čl. 190. st. 9. KZ-a). Otkrivanje djela odnosi se kako na bitno pridonošenje otkrivanju djela, tako i na njegova (su)pochinitelja. Bitan doprinos u otkrivanju kaznenog djela može se odnositi na vlastito, ali i na tuđe kazneno djelo ako je ono u neposrednoj vezi s kriminalnom djelatnošću počinitelja (Garačić, 2016: 390). Doprinos počinitelja mora biti značajan (odlučujući) tako da njegovo iskazivanje doprinese otkrivanju djela i počinitelja, pa se ne uvažava priznanje počinjenja nekog djela kada su već prikupljeni drugi dokazi za njegovo otkrivanje. Ovu zakonsku blagodan uživaju i sudionici: poticatelj i pomagač. Radi se o fakultativnom oslobođenju od kazne (čl. 50. st. 1. KZ-a).

3. Omogućavanje trošenja droga

Tko navodi drugoga na trošenje droga ili mu da ih troši on ili druga osoba, ili stavi drugome na raspolaganje prostor radi njihovog trošenja, ili mu na drugi način omogući njihovo trošenje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina (čl. 191. st. 1. KZ-a). Radnja počinjenja djela je određena alternativno: navođenje drugoga na trošenje droge, davanje drugome da je troši, stavljanje na raspolaganje prostora za trošenje droge (stan, vozilo i dr.), ili bilo koji drugi način omogućavanja drugome trošenja droge. Navođenje drugog na trošenje droge jest stvaranje kod druge osobe odluke da konzumira drogu, i to na bilo koji način koji je usmjeren na stvaranje takve odluke: nagovaranje, prijetnja, davanje savjeta, nuđenje oklade i slično. Djelo je dovršeno već samim počinjenjem neke radnje koja predstavlja navođenje, ne traži se trajnije kriminalno djelovanje. Uporaba jest jednokratno, višekratno, povremeno ili redovito uzimanje ili izlaganje djelovanju droge (čl. 2. st. 1. toč. 11. ZOSZD-a).

Ako je kazneno djelo počinjeno prema djetetu¹³ ili osobi s težim duševnim smetnjama ili u školi ili na drugom mjestu koje služi obrazovanju, odgoju, sportskoj ili društvenoj aktivnosti

¹³ „U odnosu na kazneno djelo iz čl. 191. st. 1. i 2. KZ/11 opisano u toč. 3. izreke pobijane presude sud prvog stupnja je na temelju iskaza svjedokinja M. P. P. i P. R., koje su priznale da su u stanu optuženika konzumirale optuženikovu drogu marihuanu i speed, pravilno utvrdio da je optuženik na taj način počinio predmetno kazneno djelo jer je ovim osobama, za koje je znao da idu u srednju školu i da nemaju 18 godina, drogu davao da ju troše. Optuženik ove okolnosti u obrani niti u žalbi niti ne osporava, ali tvrdi da su navedene osobe koje su imale prethodna iskustava s drogama, same uzimale drogu koja im je bila nadohvat u stanu i da im on tu drogu nije nudio niti davao. Međutim, sud prvog stupnja opravdano nije prihvatio ovakvu obranu optuženika pravilno ukazujući da nije relevantno to što optuženik svjedokinje P. i R. nije prisiljavao da droge konzumiraju, niti ih je na to nagovarao, već je bitno to što je utvrđeno da im je on tu drogu ponudio na uživanje i da su one to prihvatile. Dakle, kraj svih ovih u biti nespornih okolnosti, da su u optuženikovu stanu osobe koje nemaju 18 godina konzumirale njegovu drogu koju im je on dao na raspolaganje, ostvarena su obilježja kaznenog djela omogućavanje trošenja droga iz čl. 191. st. 1. i 2. KZ/11, a djelo je počinjeno prema djetetu.“ VSRH, I Kž 13/2021-4 od 17. ožujka 2021.

djece ili u njegovoj neposrednoj blizini ili u kaznenoj ustanovi, prema više osoba ili ako je kazneno djelo počinila službena osoba, zdravstveni radnik, socijalni radnik, nastavnik, odgojitelj ili trener iskorištavajući svoj položaj, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina (čl. 191. st. 2. KZ-a). Neopravdano je za ovo djelo propisana blaža kazna nego za djelo iz čl. 190. st. 3. jer navođenje djeteta na trošenje droge nije manje opasno od samog nuđenja droge djetetu na prodaju. Ako je počinitelj navodio na trošenje droga više osoba, a ne postoji čvrsta prostorna i vremenska povezanost tih radnji, tada će postojati stjecaj osnovnog djela, a ne jedno djelo iz čl. 191. st. 2. KZ-a.

Tko kaznenim djelom prouzroči smrt osobe kojoj je dao drogu, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina (čl. 191. st. 3. KZ-a). Smrt je najčešće posljedica predoziranja drogom.

Droge i sredstva za njihovo pripravljanje i trošenje će se oduzeti (čl. 191. st. 4. KZ-a). Počinitelja kaznenog djela (iz čl. 191. st. 1. i 2. KZ-a) koji je dobrovoljno bitno pridonio otkrivanju kaznenog djela neovlaštena proizvodnja i promet drogama ili omogućavanje trošenja droga, sud može osloboditi kazne (čl. 191. st. 5. KZ-a).

4. Zaključak

Zloupotreba droga uzrokuje štetne posljedice po ljudski organizam i društvenu zajednicu, pa je kaznenopravna reakcija na zloupotrebu droga potrebna i obavezna.

Zakonodavac je kaznena djela zloupotrebe droga propisao čl. 190. i čl. 191. KZ-a, a uz osnovna kaznena djela propisao je i kvalificirane oblike tih djela. Kao obligatorno propisano je oduzimanje droge, tvari za njihovu pripremu, kao i sredstava za njihovu proizvodnju ili trošenje. Počinitelji kaznenog djela zloupotrebe droge mogu se osloboditi kazne ako su bitno doprinijeli otkrivanju takvog kaznenog djela, pri čemu je primarni kriterij odlučujući doprinos u otkrivanju kaznenog djela i počinitelja, a ne težina otkrivenog djela. Ova djela može počiniti svaka osoba, a za počinjenje djela traži se namjera kod počinitelja.

Opisanim kaznenim djelima zakonodavac je dao cjelovit odgovor na problem zloupotrebe droga. Prijedlog autora je: da se posjedovanje droge za osobne potrebe, koje je sadašnjim zakonom propisano kao prekršaj, propiše kao kazneno djelo ukoliko počinitelj nakon više osuda u prekršajnom postupku ponovno bude zatečen u takvom posjedu, da se proizvodnja i prerada droge za osobne potrebe, koji su sada propisani kao kazneno djelo, propiše kao prekršaj, te da se povisi kazna za navođenje djeteta na trošenje droge tako da se izjednači s kaznom za djelo nuđenja droge djetetu na prodaju.

LITERATURA

- Ćosić, D. (2001). Potrošnja lijekova koji sadrže opojne droge ili psihotropne tvari u prigradskoj i gradskoj ambulanti. *Medicinski vjesnik*, 33, 1-4/2001, 59-64.
- Definis-Gojanović, M. (2011). Medicinske komplikacije i patologija zlouporabe droga. U Sutlović, D. (ur.). *Osnove forenzične toksikologije*. Split: Redak.
- Delibašić, V. (2010). Krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz članka 246. Krivičnog zakonika. *Branič*, CXXIII, 3-4/2010, 80-96.
- Delibašić, V. (2014). Pojedina sporna pitanja u vezi s opojnim drogama u Krivičnom zakoniku. *Crimen*, V, 1/2014, 75-88.
- Garačić, A. (2016). *Kazneni zakon u sudskoj praksi*. Rijeka: Libertin naklada.
- Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2019. godini, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 2020., https://www.hjz.hr/wp-content/uploads/2020/10/Ovisni_2019-1.pdf, posjeta 15. 09. 2022.
- Kazneni zakon, NN broj: 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 191/17, 118/18, 126/19, 84/21
- Markus Klarić, M. i Brborović, O (2020). Marihuana – zlouporaba i medicinska uporaba. *Journal of Applied Health Sciences = časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 6, 1/2020, 137-151.
- Markus Klarić, M. i Klarić, D. (2020). Ovisnost o drogama kao kriminogeni čimbenik. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 57, 4/2020, 1173-1192.
- Marinelli, E. i Beck, R. (2020). Gamma-hydroxybutyrate abuse: pharmacology and poisoning and withdrawal management. *Arhiv za higijenu rada i toksikologiju*, 71, 1/2020, 19-26.
- Pavićević, O. i Ilijić, Lj. (2020). Kultura droga. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, XXXIX, 1/2020, 47-62.
- Pavlović, Š. (2012). *Kazneni zakon*. Rijeka: Libertin naklada
- Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droge te tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga, NN broj: 13/19, 134/21
- Pravilnik o načinu propisivanja i izdavanju lijekova na recept, NN broj: 17/09, 46/09, 4/10, 110/10, 131/10, 1/11, 16/11, 52/11, 129/13, 146/13, 45/14, 17/15, 113/16, 129/17, 89/20
- Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2021. godini, MUP RH, Zagreb, travanj 2022., https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/Statisticki_pregled_2021_Web.pdf, posjeta 15. 09. 2022.
- Sudska praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske: <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr>, posjeta 26. 01. 2022.
- Sutlović, D. (2011). Sredstva ovisnosti. U Sutlović, D. (ur.). *Osnove forenzične toksikologije*. Split: Redak.
- Šarić, J., Sakoman S. i Zdunić, D. (2002). Zlouporaba droga i uključenost u kriminalno ponašanje. *Društvena istraživanja*, 11, 2-3/2002, 353-377.
- Škulić, M. (2003). *Organizovani kriminalitet – pojam i krivičnoprocesni aspekti*. Beograd: Dosije.
- Tiljak H., Neralić I., Cerovečki V., Kastelic A., Ožvačić Adžić Z. i Tiljak A. (2012). Mogućnosti u liječenju ovisnika o opijatima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i obiteljskoj medicini. *Acta medica Croatica*, 66, 4/2012, 295.-301.
- Tripalo, D. (2003). Kaznenopravni aspekti zlouporabe droga. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 10, 2/2003, 553-585.
- Varga, I., Varga, D. i Antunović, M. (2021). The potential of cannabis sp. in pain medicine: a perspective, *Hrana u zdravlju i bolesti: znanstveno-stručni časopis za nutricionizam i dijetetiku*, 10, 2/2021, 553-585.
- Zakon o suzbijanju zlouporabe droga, NN broj 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19

Damir Juras, Ph.D.
Mia Juras, student

Summary

CRIMINAL OFFENSES OF DRUG ABUSE IN THE REPUBLIC OF CROATIA

This paper gives a review of criminal offenses of drug abuse in the Republic of Croatia, and with certain concepts it presents the standpoints of legal theory and jurisprudence. As a criminal response to drug abuse, the legislator prescribed criminal offenses: unauthorized drug production and trafficking and enabling drug consumption. In addition to basic criminal offenses, qualified forms of these offenses are also prescribed, for which stricter prison sentences are prescribed. The confiscation of drugs, substances for their preparation, as well as the means for their production or consumption is prescribed as obligatory. Perpetrators of drug abuse offenses may be released from punishment if they have significantly contributed to the detection of such an offense. The authors' proposal is that possession of drugs for personal use, which is prescribed by the current law as a misdemeanor, should be prescribed as a criminal offense if the perpetrator is found in such possession again after several convictions in misdemeanor proceedings, and that the production and processing of drugs for personal use needs, which are now prescribed as a criminal offense, should be prescribed as a misdemeanor.

Key words: drug possession, drug production, drug trafficking, drug use, drug abuse